

มานุษยวิทยาแห่งราตรีกาล: กลางคืนในฐานะวัตถุทางมานุษยวิทยา

1. เกริ่นนำ

บทความนี้สรุปสาระสำคัญจาก *Anthropology of the Night: Cross-Disciplinary Investigations* บทความในวารสาร *Current Anthropology* ปีที่ 51 ฉบับที่ 6 ธันวาคม 2010 (Galinić et al., pp. 819-847) บทความดังกล่าวเป็นผลจากการประชุมระหว่างนักจิตสรีรวิทยา (Psychophysicologists) กับนักมานุษยวิทยา มีเป้าหมายสำคัญเพื่อพิจารณา “กลางคืน” (The Night) เป็นขอบเขตหรือสนามการวิจัยใหม่ทางมานุษยวิทยา พร้อมทั้งเสนอกรอบแนวคิด “ภาวะราตรีกาล” หรือ “Nocturnity” เป็นเครื่องมือศึกษา มีหลักสำคัญคือพิจารณาการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาของร่างกาย (Physical Changes) ควบคู่กับการตีความทางวัฒนธรรม (Cultural Interpretation) ซึ่งส่งผลต่อการจัดระเบียบสังคม การสร้างระบบความรู้เฉพาะ และการนิยามตัวตนของมนุษย์ที่ต่างไปจากสภาวะกลางวัน จุดประสงค์ของบทความมีสองประการคือ 1) นำเสนอสถานะปัจจุบันของแนวคิดทางมานุษยวิทยาเกี่ยวกับกลางคืน 2) วางรากฐานการอภิปรายข้ามสาขาและความคาดหวังของแต่ละสาขาวิชา

เนื้อหาส่วนถัดไปเป็นการเปิดเผยความเข้าใจและกรณีศึกษาเกี่ยวกับมานุษยวิทยาแห่งราตรีกาล เริ่มต้นจากการชี้ถึงสถานะของกลางคืนที่ไม่ได้รับความสนใจในฐานะองค์ประกอบหลักทางมานุษยวิทยา การศึกษาข้ามสาขาวิชาจึงจะเข้ามาเติมเต็มความเข้าใจเกี่ยวกับกลางคืนในเชิงร่างกายและวัฒนธรรม ก่อนจะอธิบายต่อถึงความยืดหยุ่นของการนอนหลับตามบริบทวัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และเทคโนโลยี จากนั้นจึงนำไปสู่เรื่องราวเกี่ยวกับกลางคืนของสังคมนวัตกรรม และสรุปภาพรวมในส่วนสุดท้าย

2. “กลางคืน” วัตถุแห่งการศึกษาที่มานุษยวิทยาละเลย

“กลางคืน” เป็นวัตถุทางการศึกษาที่ได้รับความสนใจต่างกันไปตามแนวทางของแต่ละสาขาวิชา จิตสรีรวิทยาจะเชื่อมโยงเข้ากับประเด็นการนอนหลับและความฝัน ส่วนมานุษยวิทยาในปัจจุบันยังคงลดทอนกลางคืนเป็นเพียงมิติเวลา แม้จะปรากฏว่าหลายสังคมเชื่อมโยงกลางคืนเป็นอาณาเขตเชิงพื้นที่และเวลา (spatiotemporal domains) ที่มีลักษณะเฉพาะต่างจากกลางวัน ทั้งยังมีผลกับการจัดระเบียบสังคม ระบบความรู้ และการนิยามตัวตน แม้การนอนหลับจะเป็นกลไกพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ แต่เมื่อนักมานุษยวิทยายังคงเชื่อมโยงกลางคืนเป็นภาวะขงกังกันของความคิดและการกระทำ กลางคืนจึงมีสถานะเป็นเพียง “ฉากหลัง” (backdrop) ของเรื่องเล่าทางชาติพันธุ์วรรณนาดั้งเดิม มองข้ามการพิจารณาในบริบท “วงจรของรอบวัน-คืน” (24-hour day-night cycle) หรือ nycthemeron ดังจะพบกรณีว่าผู้ทำพิธีกรรมจงใจปรับเปลี่ยนวงจรการนอนหลับของผู้เข้าร่วมผ่านการให้อดนอน จน

ปรากฏ “นิมิต” (visions) ที่เชื่อมโยงกับบรรพบุรุษในโลกอื่น ดังนั้นกลางคืนจึงมีความเฉพาะและซับซ้อนกว่าความรู้ทั่วไป

เมื่อมนุษยวิทยามีแนวโน้มละเลยอิทธิพลของวัฒนธรรมเกี่ยวกับกลางคืน จึงไม่มีเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาประเด็นดังกล่าว บทความจึงชี้แก่นเรื่อง (theme) สองประการสำหรับศึกษามานุษยวิทยาแห่งราตรีกาล ได้แก่ 1) ร่างกายของมนุษย์ตอนกลางคืน 2) พื้นที่-เวลาตอนกลางคืน (nocturnal space-time) รวมทั้งเสนอว่าจำเป็นต้องพัฒนาคำศัพท์และวิธีการวิเคราะห์/ตีความเฉพาะทาง เพื่อให้กลางคืนเป็นสิ่งที่ศึกษาที่มีความชัดเจนทางมานุษยวิทยาและสามารถทำความเข้าใจได้ การประชุมข้ามสาขาวิชาจะเปิดเผยประเด็นการศึกษาทั้งสองประการ อย่างไรก็ตาม ความไม่ราบรื่นเกิดขึ้นในขั้นตอนการพัฒนาวิธีการศึกษา เนื่องจากด้านมานุษยวิทยาพบว่าชุดข้อมูลทางชาติพันธุ์วิทยาถูกรวบรวมไว้อย่างกระจัดกระจาย ส่วนจิตสรีรวิทยาก็ไม่สามารถนิยาม อธิบาย และวัดค่าตัวแปรทางวัฒนธรรมได้ รวมทั้งต้องพิจารณาเครื่องมือการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทสังคม มิใช่เพียงการสร้างแบบสอบถามโดยอ้างอิงจากวัฒนธรรมตะวันตก เพราะแต่ละสังคมมีบริบทเฉพาะที่แตกต่างจากวัฒนธรรมอื่น

3. การนอนหลับในยามค่ำคืน: ความยืดหยุ่นทางวัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และเทคโนโลยี

การนอนหลับของแต่ละสังคมยืดหยุ่นไปตามบริบททางวัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และเทคโนโลยี มิได้มีกรอบแบบแผนที่ชัดเจน เป็นต้นว่า อุดมคติการนอนหลับของประเทศตะวันตกจำเป็นต้องมีระยะเวลาต่อเนื่อง 7-8 ชั่วโมง แต่บางสังคมอย่างชาวอเมริกันอินเดียน การตื่นขึ้นกลางดึกจากการกระตุ้นของสมาชิกในครัวเรือนกลับเป็นความปกติ หรือสังคมของชาวแอมะซอนในเขต Xingu ของบราซิลก็มักตื่นขึ้นมากกลางดึก 2-3 ครั้ง เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ปัสสาวะ พุดคุย เกี่ยวพาราฮี ตกปลา พฤติกรรมการนอนหลับเป็นช่วง ๆ (Fragmentation of Sleep) เหล่านี้สะท้อนความเชื่อมโยงของการนอนหลับและวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะต่างกันไปตามแต่ละสังคม การนอนหลับจึงมิได้มีเพียงรูปแบบที่เป็นสากลเพียงหนึ่งเดียว

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) ได้แก่ อุณหภูมิ เสียง และแสง ยังเป็นปัจจัยที่มีผลกับรูปแบบการนอนหลับ เนื่องจากมีความสอดคล้องกับกลไกชีวภาพทางร่างกายของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม รูปแบบการนอนหลับที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพอาจเปลี่ยนไป เมื่อเทคโนโลยีใหม่เข้ามาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของสังคม อย่างกรณีสังคมของชาวแอมะซอนในเขต Xingu ของบราซิลที่มักมีกิจกรรมต่าง ๆ ยามค่ำคืน แต่เมื่อพบกับไฟฟ้าและระบบเวลาก็ทำให้สังคมดังกล่าวมีช่วงเวลาการนอนที่ต่อเนื่องมากขึ้น ในแง่นี้อาจกล่าวได้ว่าเทคโนโลยีมีบทบาทกับการทำให้รูปแบบของวัฒนธรรมเปลี่ยนไป รวมทั้งสามารถจัดการสิ่งเร้าธรรมชาติซึ่งเป็นข้อจำกัดของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพได้

4. “กลางคืน” ที่มีมากกว่า “ความมืดมิด”: สำนวนโลกทัศน์ยามค่ำคืนต่างสังคมวัฒนธรรม

เรื่องเล่าในยามค่ำคืนมิได้เป็นเพียงความบันเทิงทั่วไป แต่มีการจัดระเบียบสังคมอยู่เป็นเบื้องหลัง ชาวยูคูนา (Yucuna) เป็นกรณีตัวอย่างสำหรับประเด็นนี้ พวกเขามีตำนานที่เล่าถึงโลกก่อนที่จะมีกลางคืนว่า เมื่อหนึ่งใน คาริปู ลาเคน่า (Karipú Lakená) หรือสี่วีรบุรุษ ได้ฝ่าฝืนกฎของตาปูรินา (Tapúrina) เทพเจ้าแห่งความฝันที่กำชับว่าห้ามเปิดผลถั่วขนาดเล็กที่บรรจุความมืดไว้ เป็นผลให้ความมืดพลันปรากฏขึ้น และสิ่งมีชีวิตกลายเป็นสัตว์ประหลาดจากความมืดที่เกิดขึ้นกะทันหัน ตำนานดังกล่าวนี้มีอิทธิพลกับกฎเกณฑ์ของชาวยูคูนาในตอนกลางคืน ผู้ชายต้องเฝ้าเรือนยามวิกาล ผู้คนต้องหลีกเลี่ยงการหยุดพักในป่า และคนทรง (Shamans) จะเป็นผู้รับรองความปลอดภัยหลักหลังเวลาเที่ยงคืน สิ่งเหล่านี้จึงเป็นตัวอย่างของกิจกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อปกป้องชุมชนจากอันตรายที่สมมติขึ้นแทนสิ่งที่ไม่ดีในเวลากลางคืน

ถ้อยคำในยามค่ำคืน (Night Words) ยังยืนยันลักษณะเฉพาะของกลางคืนที่ต่างจากกลางวัน รวมถึงสะท้อนบริบทเชิงพื้นที่-เวลาของกลางคืนที่แตกต่างกันตามแต่ละสังคม โดยถ้อยคำในยามค่ำคืนเปิดเผยความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกัน เช่นกรณีของชาวแอมะซอนที่อาศัยอยู่ในบ้านรวม (Communal House) กับผู้คนราว 60-80 คน ถ้อยคำสนิทสนมเชิงกามารมณ์จึงมิได้เกิดขึ้นในพื้นที่ปิดเสมอไป ถ้อยคำในยามค่ำคืนยังมีอำนาจดึงดูดสิ่งชั่วร้าย ทั้งยังปรากฏเป็นไวยากรณ์ที่สะท้อนแบบแผนทางภาษาที่แต่ละสังคมใช้บอกเล่าประสบการณ์ เช่นชายชราชาวซาวันเต (Xavante) แห่งเผ่า Gê ในบราซิลจะผูกโยงความฝันเข้ากับตำนานกล่าวคือการเล่าความฝันเกี่ยวข้องกับอายุ ส่วนในภาษา Quechua แห่ง Cuzco จะใช้ -sqa เป็นปัจจัยต่อท้าย (Suffix) สำหรับการเล่าความฝันและตำนาน เพื่อเน้นย้ำเหตุการณ์ที่ผู้เล่าไม่ได้เผชิญในสภาวะปกติหรือไม่ได้มีประสบการณ์จริงในตอนตื่น ตรงกันข้ามกับชาวคิเช (Quiché) ที่จะเล่าผ่านสกรรมกริยา (transitive verbs) เน้นย้ำว่าผู้เล่าได้เป็นผู้กระทำบางอย่างจริงในความฝัน

วัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกันมิใช่ยืนยันความรู้และแสดงออกเกี่ยวกับกลางคืน เช่นกรณีของหมู่บ้านเทเนฮาปา (Tenejapa) และบาฮาฮอน (Bachajón) ซึ่งอยู่ในพื้นที่วัฒนธรรมเชลตาล (Tzeltal) เช่นกัน แต่มีความแตกต่างด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ องค์กรทางสังคม รวมถึงโลกทัศน์เกี่ยวกับกลางคืน เรื่องราวเกี่ยวกับกลางคืนในหมู่บ้านเทเนฮาปาสามารถพบได้ทั่วไป ผู้คนมักอธิบายประสบการณ์ยามค่ำคืนเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติอย่าง “อิลคาล” (ijk'al) หรือ “ชายชุดดำ” ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตตัวเล็ก ขนดก และก้าวร้าว ที่มักขโมยผู้หญิงและสินค้าไปจากผู้ชาย เรื่องราวเกี่ยวกับอิลคาลเปิดเผยว่ากลางคืนสำหรับหมู่บ้านเทเนฮาปาเป็นพื้นที่ของกิจกรรมทางสังคม การแลกเปลี่ยน และความทรงจำร่วมกัน

ตรงกันข้ามกับหมู่บ้านบาฮาฮอน ที่ความรู้และการแสดงออกเกี่ยวกับกลางคืนเป็นเรื่องเฉพาะของผู้เชี่ยวชาญและผู้อาวุโสบางคน กลางคืนในโลกทัศน์ของหมู่บ้านนี้เต็มไปด้วยความวิตกกังวล โดยเชื่อมโยงกับ “ปุกุย” (pukuj) ซึ่งเป็นอารมณ์และการกระทำที่รุนแรง ชั่วร้าย และคุกคามชีวิต ความฝันของปัจเจกยังสร้างอาการป่วยให้กับตนเองและครอบครัว คำคืน

เป็นความน่ากังวล และผู้ชายจะต้องออกตรวจตราว่าครอบครัวของเขาจะปลอดภัยจากภัยอันตราย ดังนั้นในภาพรวมจะพบว่าสองหมู่บ้านที่มีวัฒนธรรมร่วมนี้ ต่างมีโลกทัศน์ว่าด้วยกลางคืนที่ต่างกัน สำหรับหมู่บ้านเทนเอปา โลกทัศน์ว่าด้วยกลางคืนทำให้สมาชิกของหมู่บ้านเกิดความเข้าใจร่วมในแบบแผนของภัยคุกคามที่ชัดเจน ขณะที่หมู่บ้านบาซาฮอน มีโลกทัศน์ที่เน้นย้ำความกังวลต่อกลางคืน เต็มไปด้วยความวุ่นวายและชั่วร้าย ความแตกต่างของสองหมู่บ้านนี้เปิดเผยความเข้าใจเกี่ยวกับกลางคืนว่าเป็นสิ่งสร้างทางวัฒนธรรม (Cultural Construct) ตามบริบทสังคม

กลางคืนถูกมองเป็นเพียงสภาวะหยุดนิ่งไร้ความหมาย แต่สำหรับชาวโอโตมี (Otomi) ในเม็กซิโก กลับอุปมากลางคืนเป็น “งู เบซุย” (ngu besui) หรือ “บ้านแห่งความมืด” เป็นช่วงเวลาของการตั้งคำถามเกี่ยวกับตนเอง (Who am I ?) นอกจากนี้ ความรับรู้เกี่ยวกับกลางคืนมีหลายชุด สำหรับชาวอินูอิต “กลางคืน” และ “ความมืดมิด” เป็นสิ่งที่แยกออกจากกัน ในภูมิภาคอาร์กติก “กลางคืน-ความมืดมิด” และ “กลางวัน-แสงสว่าง” มิใช่คู่ความหมายที่เป็นจริงเสมอไป แสงสว่างสามารถรุกล้ำเข้าไปในเวลากลางคืน เช่นเดียวกับความมืดที่อาจเกิดขึ้นในเวลากลางวัน ชาวอินูอิตยังมีทัศนคติลดคุณค่าของการนอนหลับ กล่าวคือ มิได้ยึดถืออุดมคติการนอนหลับต่อเนื่อง 8 ชั่วโมง ตามสังคมตะวันตกเพราะการนอนหลับนานเกินไปขัดประโชยชนกับการออกล่าสัตว์ กลางคืนจึงมิได้มีเพียงนัยยะของการพักผ่อนเสมอไป

ความเฉพาเจาะจงของกลางคืนมิได้ชัดเจนในเรื่องราวของชาติพันธุ์ต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังมีอยู่ในบริบทของสังคมเมืองและกฎหมายเช่นกัน การแสดงของนักเต้นคาบาเรต์ (Cabaret) ในปารีส เปิดเผยความพยายามของมนุษย์ที่ต้องการท้าทายเส้นแบ่งกลางวัน-กลางคืน แสงไฟเข้ามามีบทบาทอย่างยิ่งกับการแสดงคาบาเรต์ในเวลากลางคืน ทั้งยังทำหน้าที่เป็นเสื้อผ้าที่จะเปิดเผยหรือซ่อนเร้นบางส่วนของร่างกาย สิ่งนี้เป็นกระบวนการแปรรูป (Transfiguration) กลางคืนให้ดูเหมือนมีสภาวะกลางวัน จนสร้างร่างกายที่เป็นกลางวันมากเกินไปจริง (Hyper-diurnal body) ท้ายที่สุดความพยายามท้าทายเส้นแบ่งกลางวัน-กลางคืนกลับมีผลลัพธ์ที่ไม่ต่างกัน (nondifferentiation) กล่าวคือ แทนที่แสงไฟจะนำมาซึ่งความชัดเจน แต่ผลลัพธ์จากแสงสว่างในเวลากลางคืนกลับทำให้ร่างกายพร่าเลือนยากต่อการระบุตัวตนไม่ต่างกัน

กฎหมายในยามค่ำคืนเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่เปิดเผยลักษณะพิเศษของกลางคืนที่แตกต่างไปจากกลางวัน กฎหมายโรมันมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขโมยว่า ขโมยที่ถูกจับจะต้องชดใช้ค่าเสียหายเป็น 2 เท่า และหากถูกจับได้ขณะกระทำความผิดจะต้องสูญเสียอิสรภาพ แต่สำหรับการขโมยในยามค่ำคืนกลับมีบทลงโทษถึงขั้นประหาร ความรุนแรงดังกล่าวสามารถอธิบายผ่าน “เศรษฐกิจแห่งราตรีกาล” (nocturnal economy) ที่อธิบายว่าเศรษฐกิจมีต้นทุนและภาระของการพิสูจน์ (burden of proof) ซึ่งต้นทุนของการพิสูจน์ความผิดในเวลากลางคืนมีต้นทุนสูง จนบางครั้งต้องยอมปล่อยให้ผู้กระทำความผิดลอยนวล โทษร้ายแรงจึงไปตกอยู่กับขโมยในยามค่ำคืนที่ถูกจับได้และต้องชดใช้ด้วยชีวิตแทนผู้ที่หนีรอด

5. ส่งท้าย

บทความนำเสนอเนื้อหาการทำความเข้าใจกลางคืนในบริบทการศึกษาทางมานุษยวิทยา และอธิบายว่าการศึกษข้ามสาขาวิชาระหว่างจิตสรีรวิทยากับมานุษยวิทยาจะเปิดเผยประเด็นร่างกายและพื้นที่-เวลาของกลางคืน และได้ยกเรื่องราวของแต่ละสังคมวัฒนธรรมขึ้นมาสนับสนุนความแตกต่างหลากหลายของรูปแบบการนอนหลับ โดยสามารถสรุปภาพรวมของเนื้อหาได้ 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก กลางคืนคือองค์ประกอบสำคัญของมนุษย์ที่มานุษยวิทยาหลงลืม บทความชี้ว่ากลางคืนเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต พิธีกรรม และมีความสำคัญมากกว่าการเป็นมิติเวลาที่สรรพลึงหยุดนิ่ง การจัดระเบียบสังคม ระบบความรู้ และการนิยามตัวตน ในแง่นี้กลางคืนจึงมีลักษณะเฉพาะที่ต่างจากกลางวัน

ประการต่อมา กลางคืนเป็นสิ่งสร้างทางสังคม มิใช่สิ่งสากลร่วมกันในแต่ละสังคม วัฒนธรรมเสมอไป หากแต่มีบริบททางวัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และเทคโนโลยีเฉพาะตน และแม้จะเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน กรอบแบบแผนเกี่ยวกับกลางคืนก็จะถูกสร้างขึ้นเป็นรูปแบบเฉพาะของสังคมนั้น ๆ

ประการสุดท้าย กลางคืนมีความหมายในทุกพื้นที่-เวลา จุดเด่นหนึ่งของบทความคือการพยายามสนับสนุนว่ากลางคืนมีมิติที่ซับซ้อนและหลากหลาย ผ่านการยกเรื่องราวที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับกลางคืนของสังคมนั้น ๆ และยังชี้เพิ่มเติมว่าแม้ในบริบทของสังคมเมืองรวมถึงวิธีคิดเกี่ยวกับกฎหมาย กลางคืนก็ยังคงเป็นสิ่งที่ถูกท้าทาย ต่อรอง และจัดระเบียบอยู่เสมอ

ท้ายที่สุดแม้บทความการศึกษาข้ามสาขาวิชานี้จะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าจิตสรีรวิทยาและมานุษยวิทยาไม่ได้ส่งเสริมกันอย่างชัดเจน การเรียบเรียงบทความขาดความเป็นเอกภาพ และจำเป็นต้องเก็บข้อมูลภาคสนามเพิ่มเติม แต่อีกด้านหนึ่งก็มีคำชื่นชมว่าเป็นบทความที่ทำความเข้าใจกลางคืนในฐานะโครงสร้างทางทฤษฎี (theoretical construct) ได้น่าสนใจ ส่วนมุมมองของผู้สรุปบทความ มีความคิดเห็นว่าแม้การศึกษาดังกล่าวอาจถูกชี้ช่องว่างของการศึกษาหลายประการ แต่ข้อเสนอแนะเหล่านี้ก็นับว่าสอดคล้องไปกับเป้าหมายสำคัญที่ต้องการให้กลางคืนปรากฏขึ้นในความสนใจทางมานุษยวิทยา เปิดเผยว่ากลางคืนเป็นมากกว่าสภาวะหยุดนิ่ง รวมทั้งการนอนหลับก็มีใช้เพียงกลไกของร่างกายที่อธิบายผ่านวิทยาศาสตร์ สำหรับคำถามที่ว่า “เรา (มนุษย์) คือใคร” กลางคืนคงอาจขยายความเข้าใจนั้นได้ชัดเจนขึ้น

ผู้เขียน

ธรรมปพน ทรงธิบาย

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(สรุปเนื้อหาจาก Galinier, J., Monod Becquelin, A., Bordin, G., Fontaine, L., Fourmaux, F., Roulet Ponce, J., Salzarulo, P., Simonnot, P., Therrien, M., & Zilli, I. (2010). Anthropology of the Night: Cross-Disciplinary Investigations. *Current Anthropology*, 51(6), 819–847. <https://doi.org/10.1086/653691>)

เอกสารอ้างอิง

Galinier, J., Monod Becquelin, A., Bordin, G., Fontaine, L., Fourmaux, F., Roulet Ponce, J., Salzarulo, P., Simonnot, P., Therrien, M., & Zilli, I. (2010). Anthropology of the Night: Cross-Disciplinary Investigations. *Current Anthropology*, 51(6), 819–847. <https://doi.org/10.1086/653691>